

Kosmova Kronika Čechů (Cosmae Pragensis Chronica Boemorum)

Kosmov život

- r. 1045-1125 (pravdepodobne Praha)
- Je autorom latinsky písanej kroniky českej a zakladateľom českého stredovekého dejepisectva.
- O jeho živote sa dozvedáme prevažne z jeho kroniky, v ktorej sa sám spomína.
- Narodil sa do rodiny duchovného a tiež sa vydal na cestu kňaza.
- Základné vzdelanie získal na Pražskej katedrálnej škole, neskôr približne v roku 1074 odišiel študovať do Lutychu (dnešné Belgicko). Po návrate do Prahy sa stal kanovníkom pražskej svätovítskej kapituly.
- V r. 1091-1094 navštívil spoločne s pražským a olomouckým kňazom Mantovu a Mohuč.
- V r. 1099 bol v Ostrihome vysvätený za kňaza a neskôr sa stal aj dekanom svätovítskej kapituly – vznikla v r. 971, najstaršia nepretržite existujúca inštitúcia v ČR.
- Kosmas bol ženatý s Božetěchou, ktorej smrť v r. 1117 spomína v svojej kronike. Mali spolu aj syna Henricha.
- Kosmas zomrel v roku 1125, dožil sa tak rekordných (na tehďajšiu dobu) 80 rokov.

Kosmova Kronika Čechů

- Vznikala v r. 1119-1125, Kosmas písal kroniku až do svojej smrti.
- Kronika sa zachovala celkovo v 15 rukopisoch, z ktorých najznámejší je Budyšínský rukopis z prelomu 12. a 13. storočia. Bohužiaľ, niektoré rukopisy boli zničené počas vojnových udalostí v 19. a 20. storočí. Prvýkrát bola tlačená v r. 1607.
- Kronika je rozdelená do 3 kníh. Kosmas chcel pravdepodobne napísať iba 2 knihy, ku ktorým nakoniec pripojil aj poslednú 3. knihu, ktorá je nedokončená a v ktorej sa dozvedáme o Kosmovej smrti. Celá je venovaná meľnickému proboštu Šebířovi.
- Každá kniha obsahuje predhovor.
- Kosmas používal pri svojej práci množstvo prameňov, niektoré aj priamo cituje. Vychádza často aj s vlastných zážitkov, pozorovania a z informácií hodnověrných svedkov.
- Súčasťou kroniky sú aj krátke vtípné príbehy, anekdoty – účelom kroniky bolo aj ľud pobaviť.
- Najkvalitnejším vydaním je edícia od Bertholda Bretholza, ktorá vyšla v *Monumenta Germaniae Historica* v r. 1923.
- Preložená do českého jazyka bola kronika v r. 1929 Karolom Hrdinom.

Kniha prvá

- Táto kniha obsahuje rozprávanie o najstaršej dobe Čiech podľa starých povestí. Kosmas začína svoju rozpravu zmienkou o stavbe babylonkšej veže a o veľkej potope. Spomína rôzne jazykové rody a opisuje vznik českého jazyka a kmeňa Čechov. V 2.kapitole popisuje českú krajinu a jej prvých obyvateľov na čele s praotcom Čechom. Opisuje Bořivojův krst (datuje kroniku od r. 894). Prvá kniha končí smrťou Jaromíra r.1037.

Kniha druhá

- Predhovor venuje břevnovskému opátovi Klimentovi. Opisuje udalosti počas vlády Bratislava I. do smrti kráľa Vratislava II. a nástupu Bratislava II. na trón r. 1092.

Kniha tretia

- Tretia neplánovaná kniha sa začína predhovorom, v ktorom sa Kosmas ospravedľňuje a vysvetľuje, ako ťažko sa historikovi píše o súčasných udalostiach a aká nevďačná práca to je. Kosmas v poslednej knihe opisuje udalosti do smrti Vladislava r.1125, ktorú končí zmienkou

Martina Fritzová
471861

o smrti cisára Henricha IV. a o nástupe kniežata Soběslava na trón. Kniha je prerušená autorovou smrťou, ktorá je v kronike zaznamenaná.

Kosmovi pokračovatelia

- Kronika bola už hneď po svojom vydaní často ospevovaná a oceňovaná, a preto sa stala predlohou aj pre ďalšie pokusy spracovania dejín od r. 1125.
- Kosmas ovplyvnil mnohých kronikárov, ktorých nazývame Kosmovi pokračovatelia. Patrí sem napríklad Kanovník Vyšehradský, ktorého rozprávanie je najstarším pokračovaním Kosmovej Kroniky. Naväzuje na ňu už od r. 1126. Ďalší sú Mních Sázavský, Vincentius a Jarloch. Okrem toho, používala Kosmovu Kroniku pri svojej práci, aj väčšina nasledujúcich kronikárov napr. Dalimil alebo Přibík Pulkava z Radenína.

Edície

Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. Ed. J. Emler. FRB II, Praha 1874.

Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. Edd. B. Brezholz, W. Weinberger. MGH Scriptores rerum Germanicarum, Nova series II. Berlin 1923.

Překlad:

Kosmas: Kronika Čechů. Podle překladu Karla Hrdiny k vydání připravili Marie Bláhová a Martin Wihoda. Praha 2011 (Memoria medii aevi).

Literatúra

TŘEŠTÍK, D.: Kosmas. Studie s výběrem Kosmovy Kroniky. Praha 1972.

NECHUTOVÁ, J.: Latinská literatura českého středověku do roku 1400. Praha 2000.